

PAUL (PÁL) ÁBRAHÁM (1892, Apatin–1960, Hamburg)

Paul Abraham je bio jevrejski kompozitor, dirigent, violončelist i pijanist mađarskog porekla, koji se rodio u Apatinu 1892. godine u vreme kada je ovo, danas vojvođansko mesto, pripadalo Austro-ugarskom carstvu. Odrastao je u dobrostojećoj porodici u kojoj je otac Jakob Abraham bio trgovac i vlasnik privatne banke i koji ga je upisao u jevrejsku građansku školu u rodnom mestu, međutim ljubav prema muzici je prevladala i, uz podršku roditelja, mladi Paul odlazi na privatne časove klavira kod lokalnog učitelja muzike, kantora i dirigenta Jakoba Šefera. Nastavlja školovanje, najpre u Somboru 1906. godine, a zatim 1910. godine na Kraljevskoj nacionalnoj muzičkoj akademiji „Franc List” u Budimpešti. Pohađao je dva odseka: kompoziciju u klasi profesora Viktora Hercfelda i Alberta Šikloša, a violončelo u klasi profesora Adolfa Šifera. Tokom i nekoliko godina nakon studija kompozicije, Abraham je komponovao dela duhovne muzike, kamernu kompozicije i koncert za violončelo i orkestar i još uvek je tražio svoj pravi umetnički kreativni izraz. Oskudni podaci koji govore o životu i radu Paula Abrahama svedoče o tome da se, pored kompozicije, bavio profesionalno i dirigovanjem i to da nije koristio tradicionalni dirigentski štapić, već je dirigovao u belim rukavicama i po tome je bio prepoznatljiv u muzičkim krugovima. Kada je dobio angažman kao dirigent u Operetskom teatru u Budimpešti 1927. godine, počeo je da komponuje dela koja su pripadala ovom takozvanom „lakšem” popularnom žanru (prim. prir. možda je lakši za slušanje i praćenje radnje, ali za komponovanje nikako nije). Usledio je veoma sadržajan i kreativan period za Abrahama u kojem je on za nekoliko godina između dva svetska rata napisao nekoliko opereta koje su ga proslavile i sa kojima je ostvario vrtoglavi uspeh. Od ovih treba izdvojiti „Gospođicin suprug” iz 1928. godine, „Viktoria i njen husar” iz 1930. godine, „Cvet sa Havaja” iz 1931. godine i „Bal u Savoju” iz 1933. godine. Bila su to dela koja su neka vrsta kombinacije austrijskog lendlera i valcera popularnih kod Johana Štrausa ml. i Franca Lehara, mađarskog muzičkog folklornog nasleđa i music-hall-a, kabarea pa i džez, koji je u to vreme bio veoma popularan u Evropi. Abraham je čak uveo jednu novinu u izvođenje opereta. Tu je uvrstio džez interludijume, izvođene od strane instrumentalnog bend, koji je bio neka vrsta potpore orkestru. Njegove operete postaju izuzetno popularne i izvan granica Mađarske, naročito u Nemačkoj i Abraham se seli u Berlin. O ovom velikom centru evropske kulture Abraham je radio različite poslove u muzičkoj branši. Bio je korepetitor, dirigent, komponovao je muziku za pratnju nemih filmova, a uporedo sa komponovanjem opereta, sa nastankom prvih ton filmova, Abraham je komponovao muziku za preko trideset filmova. Abraham je u Berlinu imao svoj orkestar, a porudžbine iz filmskih studija su mu stizale, pored Nemačke, iz Austrije, Francuske, Velike Britanije i drugih zemalja. Ubrzo se obogatio od prodaje ploča sa njegovom muzikom i od tantjema za njeno javno izvođenje i uspeo je sebi da obezbedi bezbrižan, čak i luksuzan život u Berlinu.

Dolazak nacional-socijalističke partije na vlast 1933. godine u Nemačkoj, primorao je Paula Abrahama da emigrira u Beč gde je jedno kraće vreme živeo i radio, komponujući, takođe, operete, koje kasnije nisu doživele onaj stepen popularnosti kao prethodne. Abraham je posebno bio omražen od strane nacista, jer ga je služba „Ministarstva za propagandu i narodno prosvetavanje” Jozefa Gebelsa uvrstila u popis jevrejskih kompozitora koji pripadaju stvaraocima „izopačene muzike” („Entartete Musick”), naročito zbog njegove, već pomenute, operete „Cvet sa Havaja”, u kojoj se govori o mornaru Nemcu koji se zaljubljuje u devojkicu sa Havaja. Gebelsova tadašnja

proklamacija o (ne)učesću u javnom kulturnom životu bila je užasavajuća: „Ubuduće, samo onima koji su članovi odseka za kulturu, koje je pod ingerencijom našeg Ministarstva, biće dozvoljeno da privređuju u našem kulturnom životu. Članstvo je otvoreno za sve one koji ispune uslove za ulazak. Na ovaj način biće isključeni svi neželjeni elementi koji nam stvaraju štetu”. Njegovo ime je bilo upisano i u knjizi Teodora Friča „Priručnik za jevrejsko pitanje”, zajedno sa ostalim jevrejskim kompozitorima čiju su muziku nacisti prezirali. S obzirom na to da je Hitler anektirao Austriju i pripojio je Rajhu, Abraham je bio primoran da iz Beča, preko Pariza, avionom odleti na Kazablanku, gde je živeo i radio jedno vreme svirajući klavir i povremeno komponujući. Postoji čak i podatak da su ploče sa muzikom Paula Abrahama cenzurisane i na Radio Beogradu za vreme okupacije tokom Drugog svetskog rata i da je to bila inicijativa komisije koja je bila zadužena za to da cenzuriše nepoželjne jevrejske kompozitore. Sa Kazablanke odlazi u Njujork, gde je shvatio da su neki novi umetnički talasi prisutni u muzici, kao što je ona Džordža Geršvina, Kol Portera i drugih i, nažalost, doživeo je nervni slom. Bio je hospitalizovan najpre u Belvju, bolnici na Menhetnu, a zatim u Psihijatrijskom centru u Kvebeku. Četiri godine pred smrt, 1956. godine Abraham se vraća u Nemačku u Hamburg, gde 1960. umire od posledica operacije kolena. Sahranjen je u elitnom delu gradskog groblja „Oldorf” u Hamburgu.

Pored toga što se rodio u Apatinu, Abraham je za života, po svedočenju lokalnih hroničara, održavao veze sa svojim rodnim gradom tako što je slao stručni materijal svojim kolegama muzičarima, ali i pored toga nikada nije održao niti jedan koncert u ovom mestu.

Do danas je očuvana porodična kuća jevrejskog trgovca Abrahama, u kojoj je rođen ovaj kompozitor. Na njoj stoji i trojezična (srpski-mađarski-nemački) spomen-ploča, a pre godinu dana je i jedna ulica u ovom mestu nazvana po njemu. U Muzičkoj školi u Apatinu se, međutim, nekim čudom, nalazi klavir na kojem je svirao Paul Abraham u mladosti, a u lokalnom magistratu se nalazi nekoliko svedočanstava o njegovom pohađanju Osnovne škole u rodnom mestu.

Abrahamova opereta „Bal u Savoju” je izvedena u Srpskom narodnom pozorištu, pod upravom dirigenta Lazara Bute 1970. godine.

Operska umetnica dr um. Agota Vitkai Kučera je za svoj drugi doktorat istraživala upravo lik i delo Paula Abrahama, a rezultat njenog istraživanja je audio-vizuelna predstava, koja je izvedena na sceni „Pera Dobrinović” u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu, a koja govori upravo o burnom i mondenskom životu ovog [kod nas danas zapostavljenog] umetnika, čija je muzika veoma interesantna i vredna čuvanja za buduće generacije.

Muzički primeri:

Paul Abraham, [„Bal u Savoju”](#) (1932.), opereta, odlomak;

Paul Abraham, [„Viktorija i njen husar”](#) (1930.), opereta, uvertira

